

Utbildningsdepartementet

Statskontoret
Box 396
101 27 Stockholm

Uppdrag att analysera konsekvenserna av universitets och högskolors administrativa uppgifter

Regeringens beslut

Regeringen ger Statskontoret i uppdrag att analysera konsekvenserna för statliga universitet och högskolor av de administrativa uppgifter som de är skyldiga att utföra till följd av generella regelverk och regeringsbeslut för statliga förvaltningsmyndigheter. Statskontoret ska i sin analys ta hänsyn till de statliga universitetens och högskolornas särart och kärnverksamhet. Statskontoret ska också analysera och bedöma aktuella regelverks och uppdrags samlade konsekvenser för statliga universitets och högskolors möjlighet att bedriva och utveckla sin verksamhet.

Myndigheten ska utifrån analysen vid behov föreslå åtgärder som regeringen kan vidta för att minska de statliga universitetens och högskolornas administrativa börda. Statskontoret ska i sin bedömning ta hänsyn till syftena med de generella regelverken och besluten samt regeringens behov av information.

I genomförandet av uppdraget ingår att ge statliga universitet och högskolor möjlighet att inkomma med information om vilka administrativa uppgifter som är särskilt betungande. Statskontoret ska även ge statliga universitet och högskolor möjlighet att inkomma med förslag på effektiviseringsåtgärder. Statliga universitet och högskolor ska bistå Statskontoret med de uppgifter och underlag som behövs för uppdragets genomförande.

I redovisningen av uppdraget ska Statskontoret ange vilka regelverk och regeringsbeslut som myndigheten har analyserat.

Statskontoret ska vid behov inhämta synpunkter från Universitetskanslersämbetet och andra berörda myndigheter och aktörer. Vid genomförandet av uppdraget ska myndigheten hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom utredningsväsendet. Statskontoret ska också ta del av relevanta utredningar som universitet och högskolor har gjort.

Statskontoret ska löpande informera Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) om hur arbetet med uppdraget fortskrider.

Statskontoret ska senast den 11 september 2025 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Skälen för regeringens beslut

Regeringen har i budgetpropositionen för 2024 framhållit att detaljstyrning och onödig administration fortsatt ska undvikas. Medborgarnytta, effektivitet och förenkling är ledord för all statlig verksamhet. Varje skattekrona ska användas klokt och statsförvaltningen ska alltid vara öppen för omprövning och prioritering (prop. 2023/24:1 utg.omr. 2 avsnitt 4.5.1).

När det gäller universitet och högskolor har regeringen i budgetpropositionen för 2024 framhållit att den administrativa överbyggnaden behöver minska för att ge plats åt lärosätenas kärnuppdrag. Forskarnas tid bör frigöras för att fokusera på att bedriva forskning i världsklass och att bygga framstående forskningsmiljöer (prop. 2023/24:1 utg.omr. 16 avsnitt 5.6.2).

Universitet och högskolor är statliga förvaltningsmyndigheter och ska därför, med vissa undantag, följa de generella regelverk som gäller för statliga förvaltningsmyndigheter. Det finns därutöver författningar som gäller specifikt för högskoleverksamheten, t.ex. högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100). I samband med 1993 års högskolereform framhölls att frihet bör vara normen och att varje statlig styrning bör motiveras särskilt (prop. 2009/10:149 s. 15). Det är därför viktigt att analysera om det finns uppgifter som lärosätena är skyldiga att utföra som inte tar tillräcklig hänsyn till universitets och högskolors särart och kärnverksamhet. Samtidigt finns det uppgifter som är motiverade att universitet och högskolor i egenskap av statliga myndigheter utföra och redovisar.

Kärnverksamheten i högskolan är utbildning och forskning. Verksamheten vid universitet och högskolor skiljer sig i många avseenden från verksamheten vid flertalet andra statliga förvaltningsmyndigheter, inte minst mot bakgrund av principerna om forskningens frihet och akademisk frihet. Kunskapssökande och kunskapsspridning ska kunna ske fritt. Lärares och forskares självbestämmande över den egna forskningen och undervisningen ska aktivt främjas och värnas.

Sedan 2011 har forskningens frihet stöd i grundlag där det anges att forskningens frihet är skyddad enligt bestämmelser som meddelas i lag (2 kap. 18 § regeringsformen). Av högskolelagen framgår att som allmän princip i högskolornas verksamhet ska gälla att den akademiska friheten ska främjas och värnas. För forskningen ska gälla att forskningsproblem får väljas fritt, forskningsmetoder får utvecklas fritt och forskningsresultat får publiceras fritt (1 kap. 6 §).

Mot denna bakgrund har lärosätena en högre grad av självständighet än andra förvaltningsmyndigheter, både när det gäller hur verksamheten kan utformas och hur ekonomiska resurser kan användas. Lärosätenas verksamhet, såväl utbildning som forskning, är till sin natur långsiktig. Förändringar i utbildningar och nya forskningsprojekt ger ofta effekter långt fram i tiden. Lärosätena har också en särskild roll i att vara självständiga och kritiskt reflekterande krafter i samhället. Utbildning är en avgörande förutsättning för att befästa demokratin och lika tillgång till utbildning är en demokratisk rättighet.

Det är mot denna bakgrund viktigt att se över hur t.ex. detaljreglering genom regelverk och uppdrag kan undvikas för att på så vis minska den administrativa överbyggnaden och ge förutsättningar för lärosätena att fokusera på utbildning och forskning. Krav på omfattande återrapporteringar, sammanställningar och uppföljningar är exempel på administrativa uppgifter som i vissa fall kan upplevas som ineffektiva eller betungande, inte minst om det inte är tydligt om och hur uppgifterna kommer att användas. Det kan t.ex. handla om krav som innebär att samma uppgifter ska återrapporteras i såväl årsredovisningen som i en särskild redovisning.

När det gäller administrativa uppgifter som är specifika för högskoleverksamheten har regeringens fokus på att minska lärosätenas

administrativa överbyggnad redan resulterat i åtgärder. Regeringen har bl.a. gett Universitetskanslersämbetet i uppdrag att genomföra en kartläggning av utvärderingars inverkan på den administrativa bördan på universitet och högskolor (U2023/03654). Vidare har en utredare fått i uppdrag att biträda Utbildningsdepartementet med att se över vissa delar av lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor (U 2023:C). Uppdraget till Statskontoret bör därför i första hand inte omfatta administrativa uppgifter som följer av regelverk som gäller specifikt för högskoleverksamheten.

På regeringens vägnar

Mats Persson

Lisa Midlert

Kopia till

Justitiedepartementet/L4, L6

Utrikesdepartementet/NIS

Försvarsdepartementet/ECH, EMF och ETU

Finansdepartementet/BA, DOF, ESA, OU, SI och SFÖ

Klimat- och näringslivsdepartementet/NM

Kulturdepartementet/SNA

Arbetsmarknadsdepartementet/ARM, JÄM och MRD

Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet/SMF

Statliga universitet och högskolor